

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Responsa Moralia In Causis Justitiæ Commutativæ De Restitutione & Contractibus

Heislinger, Anton

Ingolstadij, 1726

Casus XVI. Num emptor malæ fidei rem reddere furi ob periculum
evictionis possit?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40194

bus suis circumstantiis considerata, videtur proxime concurrere ad damnificationem proximi, non lectis, ac mixtio veneni facta eo animo, ut postea alteri propinetur. Ceterum si metu mortis, gravis mutilationis, aut gravissimi alterius mali in extremam necessitatem coniciens, ad prodendum frumentum rusticus fuisset compulsus, eundem & à peccato, & à restitutione absolverem, eo quòd (ut jam semel inuimus) extrema hæc necessitas

frumentum Parochi commune fecerit, ac ipse Parochus non poterit rationabiliter tunc esse inuitus; quòd si autem iactura rustici, non revelantis frumentum latens, non fuerit tanta, ut extremam necessitatem post se traheret, sed æqualis, aut etiam minor subsecutâ postmodum damnificatione Parochi, iudicarem ad restitutionem Parocho faciendam nostrum rusticum esse obfringendum.

C A S U S XVI.

Num emptor malæ fidei rem reddere furi ob periculum evictionis possit?

Sutor quidam accusat se in confessionali, quòd ex corio, licet istud sciverit Joanni à Petro sublatum furto fuisse, huic confecerit calceos; volens itaque intelligere quid, & quantum restituere Joanni damnificato propterea teneatur in defectum Petri nolentis satisfacere suæ obligationi.

Q. 1. Num emptor malæ fidei rem alienam ob periculum evictionis reddere furi possit, ut se indemnem servet?

Q. 2. Num sutor ob confectos calceos teneatur totum valorem ablati corii, vel solum aliquam illius partem restituere?

Q. 3. Num idem ab omni penitus restitutione absolvi possit?

S Y N O P S I S.

§. I.

Scitu necessaria & magis certa præmittuntur?

1. <i>Quisnam bona, aut mala fide rem accipere ab aliquo dicatur.</i>	2. <i>Utrum rem accipere ex titulo o-</i>	3. <i>Res furi reddi poterit, si hac certò sit domino restituenda.</i>	4. <i>Aut sine prejudicio domini, same</i>

¶ a 3

ac

- ac honori furis consulatur.
5. Aut mihi aliàs grave malum, nullum autem Domino, exinde oritur.
6. Nihil domino restituere debebo, si bona fide rem talem denuo furi tradidi.
7. Aliud tenendum, si absque gravi meo damno rem gratis acceptam Domino possim reddere.
8. Aut pretium à fure facillè obtinere valeam, licet res domino restituatur.
9. Difficultatis status proponitur.

§. II.

Resolvitur primum quæsitum.

Num emptor male fidei rem alienam ob periculum evictio-
nis reddere furi possit, ut se indemnem servet?

10. **P**robabilis res mala fide empta non potest reddi furi ob recipiendum pretium.
11. Nisi certum sit eandem Domino à fure reddendam.
12. Quia Dominus culpabiliter ab emptore damnificaretur.
13. Et talis emptor rem Domino etiam cum aliqua jactura sue rei debeat restituere.
14. Nec Dominus servetur indemnus re furi denuo reddita.
15. Expetenti Domino res sua etiam cum jactura pretii reddenda est.
16. Ad rem Domino reddendam semper obligatio absoluta datur.
17. Emptor male fidei in ordine ad hunc finem, non differt à fure.
18. Hinc immediatè rem domino tenetur reddere.
19. Ante sententiam Judicis.
20. Ipsi autem reo probandum erit, quod sufficiat post hanc facta restitutio.
21. Probatur tamen à nobis positivè obligatio immediatè reddendi rem emptam suo domino.
22. Male fidei emptor transfert pretium in venditorem.
23. Reddi nequit cum præjudicio domini res furi, licet aliàs non reciperetur pretium.
24. Huic emptori non competit jus præjudicandi Domino, ut pretium suum recuperet.
25. Quando nam inventor rem in loco, ubi hanc reperit, reponere possit.
26. Obligatio amittendi pretium non est improporcionata culpe commissæ.
27. Non obest, quòd furi reddi possit, si ab hoc certò restituenda sciatur.
28. Talis obligatio alios à furtivarum rerum emptione absterret.
29. Emptor ad hoc obligatur ex injusta acceptione.
30. Quam emendo scienter rem alienam commiserat.
31. Solvitur instantia ex bove antea sublato & postea abire permisso.
32. Ostenditur rem Domini in deteriore statu, si furi reddatur, consistui.

32. Si Dominus servetur indennis, res furi reddi poterit.
 34. Emptor ad reddendam rem furi obligari hinc & nunc non potest.
 35. Mellior status rei sue debetur absolute Domino.
 36. Quem Emptor conservare tenetur, ne Domino noceat.

§. III.

Resolvitur secundum quaesitum.

Num sutor ob confectos calceos teneatur totum valorem ablati corii; vel solum aliquam illius partem restituere?

37. Explicatur fundamentum & difficultas propositi quaesiti.
 38. Ante furem non tenetur reparare damnum ipse sutor.
 39. Neque in defectum furis ad compensandum totum valorem Corii.
 40. Quandoque totum damnum à causa sit reparandum.
 41. Ad hoc necesse est, ut damnum subtractio influxu concause, & nulla alia succedente non fieret.

§. IV.

Resolvitur tertium quaesitum.

Num idem ab omni penitus restitutione absolvi possit?

42. Si Sutor bona fide processit, ad nihil tenetur.
 43. Uti etiam, si à fure corium omnino non acceperat, sine suo incommodo non reddendum Domino.
 44. Quin imo licet nihil ex hoc damni fuisset passus.
 45. Etiam conficiens videtur excusatus quia per hoc non efficaciter influxit in retentionem Corii.
 46. Sed solum materialiter.
 47. In dubio etiam nemo obligari potest.
 48. Ac denique, quia Dominus Corii non fuit rationabiliter invitus.
 49. Ipsa etiam confectio solum affectivè non effectivè dominum lesit.
 50. Atque ad summum affectivè, non autem effectivè Domino injuriosa fuit.
 51. Non tamen ex eo solo excusatur, quòd alius confecisset.
 52. Denique sutor ad alterius damnum nec per injuriam, nec efficaciter concurrat.

Certum est in primis, quòd noster sutor ex re accepta, eò quòd corium ponatur Petro furi restituisse, non teneatur. Dein quia non adjuverat Petrum in ipso furto, neque ex injusta acceptione videtur obligatus ad aliquid damnificato Joan-

ni restituendum; solus itaque titulus cooperationis videtur dari, ex quo noster sutor Joannis jus violasse potuit; in quantum scindendo corium, & conficiendo ex illo calceos in deteriore statum sua culpa rem Joannis constituit, ut non
 tam

tam facilis spes superfit, quin imo etiam penitus sublata videatur, rem hanc ablatam denuo suo Domino esse reddendam.

Quia autem substantia casus declarat, quod confectos calceos furi Petro restituerit, non immerito dubitatur, an non ex hoc omnino immunis ab onere restitutionis evaserit: si enim rem bona vel mala fide à

fure emptam, licet furi, à quo accipi, reddere; innegabile videtur furtorem ad nihil in his circumstantiis obligari posse. Examinabimus igitur ante omnia; num rem à fure mala fide, vel bona acceptam huic denuo restituere salva conscientia possimus: Dein quid faciendum nostro Sutori, videbimus.

§. I.

Scitu necessaria & magis certa in hoc dubio pramittuntur?

1 Rem bona fide à fure accipere dicitur, qui inculpabiliter nescius eam esse alterius, quam furis, ab hoc accipit: qui autem optime gnarus vel dubius, rem hanc ad alium, quam ad hunc spectare, eandem tamen ab hoc accipit, mala fide accepisse dicitur: nec non ille etiam, qui culpabiliter tempore illo nesciverat rem alienam esse.

2 Secundò: potest ejusmodi res vel ex contractu oneroso emptio- nis, permutationis &c. vel ex titulo gratuito donationis, promissionis, accepta fuisse.

3 Tertio conveniunt Doctores, licitum fore, rem furi reddere, si mihi vero simillimi sit, etsi rem taliter acceptam denuo reddidero furi, ex hoc nullum damnum vero Domino eventurum, eò quòd illam à fure certò sit recepturus: prob. in tali casu Dominus non potest esse rationabiliter invitus: ergo id facere mihi licet.

4 Ob hanc ipsam rationem æque

licitum hoc mihi erit, siamoto præ- judicio domini, reddendo rem furi, hujus honori, bono nomini, & famæ posse consulere.

Aur si mihi grave malum, quan- do rem illam furi non reddidero, vero autem Domino nullum periculum non recipiendi suam rem exinde immineret: Denique nulla restitutio domino facienda est ab eo, qui iudicans licitè rem taliter comparatam iterum restitui furi; ut ab hoc suum pretium recipiat, eandem bona fide denuo restituit furi, recepto vicissim, quod pro ea expenderat, pretio. Ratio est, quòd neque ex re accepta, cum hæc existat apud furem, neque ex injusta acceptione domino rei teneatur, eò quòd & bona fide ab initio eandem emerit, & eadem fide denuo venditori reddiderit.

Quòd si autem nullum mihi gra- ve damnum immineret, licet rem gratis à possessore injusto acceptam immediate restituero Domino; ut

ut illam immediatè Domino, non verò ipsi furi restituam, me omnes obligant. Tale autè excusans grave damnum videtur esse, si restituta domino re sua furti suspicionem apud hunc incurrerem.

Quòd si rem gratis non accepissem, sed pro pretio; hoc autem recuperare à fure facillè possem, licèt rem immediatè suo domino restituerim; ut hoc faciam, per se obligatus ero: cum quilibet teneatur avertere Damnum proximi, si absque suo magno incommodo id va-

leat: excipe, si certus sim, quòd fur sit eandem redditurus.

Difficultas autem inter Authores 9 maximè controversa agitatur, quid Possidenti rem mala fide à fure comparatam liceat, si pretii jacturam pati debeat casu, quo rem immediatè suo Domino restituat. possint tunc restituta re furi ob hoc expensum antea pretium recipere, vel cum hujus jactura rem immediatè suo Domino cogatur reddere? hanc difficultatem pluribus examinabimus.

§. II.

Num emptor male fidei ob periculum evictionis rem alienam reddere furi possit, ut se indemnem servet?

80 **D**ico, sententiam negativam in hoc videri nobis probabiliorrem. Ita, præter eos, qui hæc etiam bonæ fidei emptori non licere assèrunt, Navarrus, Lessius, Malderus, Dicastillo, Turrianus & alii plures sentiunt.

Rationibus movemur sequentibus: æquitati naturali videtur conformius, ut si alteruter, innocens scilicet dominus, jacturam suæ rei, aut emptor malæ fidei jacturam sui pretii debeat pati, damnum sui pretii potius ferat nocens emptor, quam innocens dominus; ergo emptor malæ fidei ob periculum evictionis rem alienam non potest reddere furi, ut se indemnem servet. Prob. ant. emptor ipsa emptio-
ne rei, mala fide celebrata, animo illam retinendi sicut domino innocen-

ti graviter injuriosus: ergo naturali æquitati convenientius est, ut emptor talis ferat jacturam sui pretii, & rem non ipsi furi, sed immediatè domino restituat: si enim furi denuo reddat, tunc dominus non habebit amplius suam rem; vel certò illa summo periculo amissionis exponetur. Est autem convenientius, ut emens rem alienam mala fide, exponatur periculo amittendi suum pretium, dum rem suo domino, quem voluntariè læsit, restituit; quam ut rei suæ, dum hæc furi denuo redditur, omittenda periculum, & quidem summum innocens dominus patiatur.

Consi. si contingeret, ut talis mala fide empta res apud emptorem periret, obligatus hic esset ex injusta acceptione, ac damnificatione al-
B b terius,

terius, damnum hoc reparare domino saltem in defectum furis noventis, vel non potentis restituere: ergo etiam tenetur illud damnū restituere, quando fur eandem restituere vel non vult, vel non potest: atqui censendus est fur non velle restituere rem suo domino, si pretium nolit reddere emptori, nisi rem alienam sibi furi emptor restituerit: ergo &c.

11 Ad hoc argumentum respondent adversarii negando antecedens: rationem dant, quod ex illo sequeretur etiam emptorem malæ fidei teneri eam immediatè reddere domino, licet certus esset, furem eandem huic restitutum esse. Probant sequelam: ideo in casu hoc non tenetur immediatè reddere Domino, si ipse fur est redditurus, quia scilicet nullum damnum hac ratione dominus patitur: atqui nullum etiam damnum patitur, si rem furi reddat, & iste non restituat: prob. m. damnum, quod in hoc casu patitur dominus, non oritur ex culpa emptoris, sed ex culpa furis: ergo ex hoc nullum damnum ab emptore per restitutionem furi factam infertur.

12 Sed contra est, ex eo quod reddatur furi, damnum aliquod patitur dominus, & quidem ex culpa ipsius emptoris: prob. 1. membrum: si Emptor immediatè restituisset rem domino & non furi, dominus certò haberet iterum rem suam; ex quo autem illam reddidit furi, eandem omnino carebit, vel saltem

summo periculo rem suam non amplius recipiendi fuit ab emptore expositus: ergo patitur aliquod damnum.

Quod autem hoc ipsum damnum ex culpa emptoris proveniat, probatur. Provenit extraditione rei furi facta, & hæc est culpabilis: ergo. Probatut alterum membrum. Emptor clarè vidit, adesse summum periculum, ne res, si furi reddatur, non redeat ad dominum suum; & tamen illam huic tradidit. Item agnovit, se esse obligatum ad procurandum, ut hæc res mala fide à se possessa denuo ad suum dominum redeat: ergo traditio rei furi facta culpabilis fuit. Prob. con. qui sentit se obligatum ad rem alteri restituendam, non potest ex duabus viis, quarum una sit certa, & altera incertissima, & vix non desperata, eligere hanc incertissimam sine culpa & injuria domini: ergo cum restitutio faciendā per furem sit via incertissima, de qua non nisi tenuissima spes haberi possit, quod per eam res domino sit restituenda, non potest omiſsa certiore, & tutā eligere sine culpa alteram oppidò incertam.

Respondent ad hoc adversarii cum 13 distinctione: debet viam certam eligere, si hoc absque suo detrimento possit facere: con. licet absque suo detrimento nequeat viam certam eligere: negant.

Sed contra est: licet absque aliquali suæ rei detrimento nequeat eligere viam tutiorem, tamen debet

in his circumstantiis id facere. Prob. Emptor tanquam male fidei possessor tenetur ex re accepta, & ex injusta acceptione restituere hanc rem suo domino: ergo etiam cum aliquo suo damno tenetur tutiorem viam eligere. Prob. conf. juxta communem, quando restitutio facienda est ex injusta acceptione; tenetur ledens reddere rem domino, etsi expensæ in restitutionem faciendæ essent minores, vel æquales, vel etiam aliquantò majores, quam quantus esset valor rei restituendæ. Ergo jactura pretii æqualis vel etiam minoris re ablata non excusat emptorem male fidei.

Conf. injuste læsus debet integrè restitui in pristinum statum, & servari indemnus: atqui non sunt ista, si res denuo furi reddatur. Ergo &c.

Conf. 2. Jacturam pretii voluntarie pro comparanda re aliena expensi sibi metipso imputare debet emptor male fidei, hinc de jactura hujus non potest justè conqueri: ergo: prob. ant. si Damnum utrinque est æquale, tunc lumini naturæ magis conveniens est, ut nocens potius damnum, quod ipse sponte subit, patiatur, quam innocens injustè ab altero læsus: Ergo &c.

Ad hæc, quæ nu. 12. & 13. attulimus, respondent adversarii, doctrinam istam locum habere tunc tantum, quando res immediatè est restituenda ipsi domino, ita ut ex malitia ipsius possessoris damnum illud oriatur: cum igitur, si res alie-

na furi restituta, ab hoc autem non reddita suo domino fuerit, ex malitia furis, non autem emptoris damnum dominus patiatur, ideo emptor etiam male fidei obligari non poterit ad rem istam ipsi domino restituendam etiam cum jactura pretii in illius comparationem expensi. R. etiam in hoc casu immediatè ipsi domino rem mala fide comparatam ab emptore restituendam esse. Prob. si ad hoc non obligaretur, ratio foret, quia non tenetur cum jactura quadam propria læsum dominum servare indemnem: hæc ratio nulla est: prob. m. possessor male fidei etiam cum damno proprio tenetur rem domino suo restituere juxta communem: ergo.

Contra est 2dò, quando duo in idem damnum alteri tertio illatum influunt, & causa immediata vel prima non reparat damnum; ad reparationem in defectum hujus tenentur reliqui cooperantes: ergo cum emptor male fidei cum fure in damnum tertio, vero rei ablatæ domino illatum influxerint, si ille videat, furem non esse reparaturum damnum domino, restituendo huic rem ablatam; ipse tenebitur. Prefertim cum scienter rem alienam emendo, hujus periculum adæquatum in se videatur recepisse, & ultro renuntiassè juri, quo eidem de evictione ipse vendens aliàs obligatus fuisset, & emens rescindere à se initum contractum ex permissione Legum potuisset.

Bb 2

Respon-

14 Respondebunt 2. Adversarii. Læsus sufficienter servatur indemnis, si res in illo loco constituitur, in quo erat, antequam fieret injusta acceptio: sed ante hanc fuerat apud furem: ergo sufficienter servabitur indemnis dominus, si furi denuo reddatur. Resp. quod in majore dicitur, esse intelligendum de loco, in quo fieri debet restitutio; cum enim possit contingere ut dominus & obligatus ad restitutionem sint in diversis locis, & si domino absenti fiat restitutio, expensæ debeant à restitutore fieri, ideo quaeritur, in quo loco debeat fieri restitutio? & respondetur sufficere, si in loco, ubi ablata fuit, reponatur quando absque expensis aliter fieri nequeat. Secundo: quis non diceret, malitiosè illum procedere, qui cum domino presenti posset restituere rem ablatam, reponeret in loco absente, in quo illam abstulerat, licet prævideret, rem illo loco repositam certò, aut saltem probabilissimè non amplius ad suum dominum reversuram. Neque dicas, hæc dicta solum vera esse, quando auferens rem illam domino potest restituere absque gravi damno proprio: in presenti autem casu non potest restitutio fieri absque damno proprio restituentis: ergo &c. Non, inquam, hoc dicas: negamus enim, quod propriè loquendo aliquod damnum pateretur restituens male fidei emptor. Quod probamus. Pretium in mercem comparatam expensum, non amplius est in bonis emptoris, sed in

bonis venditoris; ergo licet jacturam hujus pretii pateretur, non tamen pateretur damnum. Prob. conse. *juxta Legem tertiam ff. de damno infecto*; damnum ab ademptione, & quasi diminutione patrimonii, dicitur; consequenter nemo damnùm patitur, qui jacturam rei non suæ patitur; seu qui de novo non acquirit aliquid, eo quòd nihil de suo diminuatur, aut depereat: ergo non potest dici emptor pati damnum, si restituendo rem immediatè domino pretium, quod non amplius est suum, non acquirat. Nam *juxta Legem 26. ff. de damno infecto*. Aliud est damnum facere, & aliud lucro prohiberi. Quod totum magis elucescit, si ponamus, rem furtivam à fure ipsi Petro donatam fuisse: promitti autem Petro à fure pretium æquivalens, si rem sibi donatam velit furi denuo vendere: putò neminem ex adversariis concessurum, posse Petrum in hoc casu rem sibi donatam, & mala fidei semel acceptam reddere furi, ne pretio oblato carendum sibi esset.

Conf. ulterius hæc sententia: si debitor ad Dominum solutionem remittat per internuntium, qui ab ipso debitore electus, non autem à Domino constitutus fuit; & res in via pereat, tenetur debitor etiam bonæ fidei cum proprio damno secundam solutionem domino remittere. Ergo multò magis obligatus erit possessor male fidei, qui studiosè talem elegit nuntium, de quo ipsi probabilissimum est, quòd non

non sit rem delaturus ad Dominum: consequenter etiam ab initio non poterit illum eligere sine iniuria in dominum commissa.

Hanc Confirmationem sufficienter à se enervari autumant adversarii, si dicant, id verum esse tantum, quando aliunde datur obligatio restituendi rem ipsam immediate domino; in casu autem presenti non dari hanc obligationem: & hoc ex eo capite; quia per hoc, quod illam det internuntio, non reponit eam illo loco, in quo fuerat ante suam damnificationem, seu ante injuriam à se illatam; sicut tamen reponit emptor male fidei in casu presenti. Sed contra est: vel adversarii probant aliunde efficaciter, quod non detur in emptore obligatio restituendi rem immediate suo domino: vel hoc aliunde non probant? si non probant, reddunt pro responsione, quod est in questione: Dicent Fortassis: nobis incumbere probationem obligationis ad restituendum immediate; & quod non sufficiat, si ponat in loco, in quo fuerat ante injuriam ab emptore illatam. Respondeo, à nobis hoc ulterius paulò post probandum esse: addò. Id etiam probatum antea in casu, quo res furtiva mihi donata, non licet reddatur denuo furi pro pretio inde obtinendo, licet in antiquo, qua antea fuerat, reponerem loco. 3tio certum est, quod cuilibet domino sua res sit immediate restituenda, nisi debitor sufficientem causam excusantem ab hac

obligatione habeat: ergo ipsi debitori erit probanda hujus sufficientis excusationis fundamentum, non autem ipsi domino.

Eadem conc. ulterius probatur à 16 Molina hoc modo: juxta communem possessor hic male fidei non posset rem hanc furi tradere, ut recipiat ab hoc suum pretium, quando ipse dominus sciens rem suam ab hoc possideri, exposceret, ut sibi hanc restitueret: item Judex posset cogere possessorem male fidei, ut etiam cum amissione expensi pretii rem talem suo domino restituat: ergo etiam eandem non poterit dare denuo furi pro pretio, etsi dominus eandem non exposcat, nec Judex ad restitutionem compellat. Prob. conf. sola notitia, vi cuius dominus scit, apud quem res sua modo detur, non reddit Domino novum quoddam jus, vi cuius tantum modo possit rem suam repetere, & sine quo non posset obligare ad rem sibi reddendam; sed hoc jus jam dabatur antea: item judex non imponit obligationem etiam cum amissione pretii restituendi rem suo Domino tantum in penam: neque Domino jus quoddam novum illi attribuit, sed declarat jus antea Domino competens: ergo &c.

Respondent Adversarii primò, 16 quod repetitio à Domino presente facta, & sententia judicis supponant jam dari jus quoddam ad rem immediate dandam Domino; hoc tamen jus, & obligationem emptoris esse tantummodo conditionatam, con-

Bb 3

sequen-

sequenter non dari absolutam obligationem & jus, nisi conditio ista fuerit posita: si iustus querendo, quam sit illa conditio, qua posita primum resultet hoc jus & hæc obligatio absoluta? Reponunt esse ipsam actualem repetitionem Domini aut sententiam iudicis: ergo post istas primum, non autem illas emptor male fidei obligatus erit ad rem immediatè domino reddendam. Sed contra est: ergo etiam potest dici, quòd fur non teneatur rem reddere Domino, nisi hæc experienti: vel nisi à Iudice condemnatus fuerit. 2dò. Res aliena, quam primum cognoscitur aliena, semper clamat ad Dominum, & petit, ut illi reddatur: 3tò. Sine omni fundamento & ratione verosimili hæc fuerunt conficta: mala enim fides ipsius emptoris non meretur, ut cum præviso probabilissimo damno innocenti Domini illi nullam iacturam sui pretii (quod sponte furi venditori sciens ac volens extradidit) patiatur.

17 His tamen modò allatis rationibus nequaquam acquiescunt adversarii: ad primam enim reponunt, latam disparitatem inter furem, & emptorem esse. Ad secundam respondent, posse dici, ante sententiam tantum exigi, ut restituatur vel mediatè, vel immediatè: tertio requirunt à nobis positivam impugnationem huius ab adversariis datæ responsionis. Sed contra ita prosequimur nostrum illud argumentum: etiamsi in multis differant emptor & fur, in ordine tamen ad hunc effectum male

fidei emptor non differt à fure venditore. Prob. qui rem alienam scienter à fure emit, juxta Juristas talem rem furtivam emit, sciens ejus conditionem: ergo intelligitur emisse cum suis qualitatibus, & omne in se periculum suscepisse: ergo si res apud furem existens ab hoc immediatè fuerat tradenda suo domino ante sententiam iudicis, erit etiam ita extradenda à male fidei emptore; vel si ab hoc non sit extradenda, neque fuerat à fure.

Ex hoc ipso fundamento eruimus, 18 rem alienam ita semper clamare ad suum dominum, ut huic immediatè ante sententiam iudicis sit restituenda: nam apud furem ita clamabat, ut immediatè fuerit restituenda: ergo si cum mala fide rem furtivam emens & sciens rei conditionem, illam cum suis qualitatibus intelligatur emisse, & omnem obligationem in se suscepisse etiam hæc immediatè restituendi obligationem in se suscepit. 2dò. Quilibet per se tenetur immediatè rem alienam restituere suo domino, nisi ob aliquam sufficientem causam excusetur, ita ut vel omnino non debeat; vel non statim, vel non immediatè illam suo domino restituere: ut ergo emptor ab hac obligatione per se inducta eximatur, ipsi probandum erit, adesse talem causam, ob quam hic & nunc ab illa communi & per se obligante onere sit immunis, & quòd sufficiat, ut reponat in priore loco, etiam cum magno detrimento domini.

Neque

- 19 Neque satisfaciunt adversarii dicendo; ante sententiam iudicis obligari emptorem malæ fidei disjunctivè duntaxat ad rem domino restituendam, immediatè scilicet, vel mediatè; post latam verò sententiam immediatè eidem restituendam rem domino esse. Contra enim est: obligatio ex iudicis sententia primùm resultatans est tantùm merè pænalis, uti in pluribus instantiis potest ostendi: atqui obligatio, ut læsus ab injusto læsore reddatur penitus indemnus, etiam si injusto læsori aliqua expensæ sint faciendæ, non est merè pænalis: ergo talis obligatio non potest oriri primùm post sententiam iudicis, ergo neque obligatio restituendi tantum mediatè in nostro præsentis casu. Prob. illatum: si hoc fiat, læsus non servatur indemnus, ne aliquam jacturam pati debeat: ergo &c. 2dò. Injusta retentio rei alienæ non differt specie à prima injusta rei acceptione, cum uterque intendat dominum injuria & damno injusto afficere: ergo si fur primò rem auferens tenetur ante sententiam iudicis, etiam tenetur continuans illius injustam possessionem.
- 20 Quòd autem tertio loco à nobis exspectant, ut nos positivè probeamus, malæ fidei emptorem ante & non primùm post sententiam iudicis obligari, ut rem immediatè suo domino restituat, injustè procedunt; ipsi enim reo est probandum, quòd ab obligatione reddendi omnino indemnem injustè à se læsum hinc & nunc eximatur, ne jacturam aliquam patiatur pretii à se jam voluntariè alienati, præsertim cum constet, injusto læsori etiam cum damno suo rem esse suo domino reddendam.
- Respondeo 2. illis ipsis rationibus hoc probari, quibus probavimus, quòd immediatè debeat suo domino restitui. Tertio: cum ejusmodi furta & fraudulentæ emptiones occultissimo, quo fieri potest, modò instigantur; rarissimè similes actiones deferuntur ad Judicem: ergo injustè læsis pessimè consulisset natura, si post sententiam iudicis primùm immediatè esset domino restituenda: non autem vero simile apparet, naturam consuluisse magis reo, quàm innocenti domino; præsertim cum ex hoc vel maxime allicerentur malevoli, ut res furtivas comparent, certi quòd nullam jacturam sui pretii passuri sint, modò injustitiæ tales ad Judicem non delatæ fuerint. Videtur itaque ante omnè eventum particularem generi humano optabilius, ut malitiosus emptor potius jacturam aliquam patiatur ex sua & aliis graviter noxia emptione, quàm innocenter læsus dominus. Quòd autem ejusmodi emptor non sufficienter indemnem reddat dominum, si rem in priore loco restituat, exinde videtur nobis constare; quòd rem acceptam ex dono deberet immediatè domino reddere; nec satisfaceret, si in priore loco, reddendo illam furi, reponeret; etiam si vendendo illam furi, aliquid ab isto pretium acciperet. Ergo etiam non

non

non satisfacit reponendo rem mala fide emptam in priore loco; prob. conf. si esset disparitas, foret hæc, quod in casu donationis nullum damnum, sed tantum jacturam novilucris pateretur; in casu autem emptionis jacturam & damnum sui expensi pretii pateretur: sed hæc ratio nulla est. Prob. m. pretium persolutum non amplius, uti superius insinuavimus, est sub potestate emptoris, sed transit in dominium venditoris: ergo acquisitio illius est lucrum, & carentia est jactura lucri primum acquirendi, ob quod, uti diximus, non licet rem in priore loco cum damno domini reponere.

22 Dices fortassis: emptio rei furtivæ scienter facta, cum sit irrita & nulla vi, LL. 34. §. 3. H. t. §. 27. *Cod. de Evict. Le. 69. pri. ff. eodem §. Le. 7. in fine Cod. Comm. utriusque* non transtulit dominium in venditorem. ergo patiendo jacturam pretii, damnum in suis bonis patietur, in pretio scilicet, quod adhuc sub emptoris dominio continetur. R. dist. a. est nulla & invalida totaliter, & quoad omnes effectus, neg. partialiter ac inadæquate: conc. 2. & ne. conse. nam Covarruv. *Lib. 3. variar. c. 17. n. 2. Salas de Usuris: dub. 40. n. 6. Struvi: Syntag. Jur. Exerc. 27. Thef. 34. Brunneinan in legem 27. Cod. de evict. n. 5.* affirmant, ejusmodi emptionem mala fide factam ita esse validam, ut nec emptor pretium repetere, nec venditor rem valeat: & quod hoc non sine fundamento

affirmant, adducunt *Legem 27. Cod. de evict. ibi: si fundum sciens alienum, vel obligatum: comparavit Athenocles; nec quidquam de evictione convenit: quod eo nomine dedit, contra juris possit rationem.* Veluti donasse præsumendus sit, qui scienter rem alienam comparavit. Quod si itaque jura, prout ex hac Lege colligimus, tali malæ fidei emptori denegent actionem ad pretium recuperandum; multo minus eidem facultatem concedent, rem emptam restituendi furi, ut pretium recuperet, etiam cum damno innocentis domini, patientis jacturam suæ rei. Accedit, quod communiter aucthores doceant, qui rem alienam actu injustè detinet ad restitutionem hujus obligari ante omnes alios, ex injusta acceptione tantummodo reos: ergo non licebit tali emptori rem non domino, sed furi immediatè restituere, ut se indemnem ferveat.

Respondent 2. Adversarii, posses-
23
forem etiam malæ fidei habere tantummodo jus & facultatem reddendi rem emptam furi pro tunc, seu stantibus illis circumstantiis, in quibus, si non reddat furi, non poterit recipere suum pretium; si autem reddat, illud recipiet: cum ergo, quando Judex cogit emptorem, ut rem immediatè domino restituat, emptor possit pretium suum à fure per officium Judicis recuperare, ideo in hoc casu debet immediatè restituere domino, quia purificata fuit conditio, quæ primum hanc obligationem intro-
duxe-

duxerat. Quòd si autem à fure, vel quia hic jam affugit, vel impar est solvendo, pretium recipere nequeat, tunc etiam dabitur obligatio absoluta rem immediatè restituendi Domino, quia tunc non potest rem furi tanquam absenti restituere & recipere pretium; nec fur tanquam impotens hoc emptori reddere. Sed contra est primò: ergo etiam poterit dici, quòd fur obligetur tantum ad rem Domino reddendam, quando vel iste hanc expecterit, aut iudex per sententiam furem ad restitutionem coegerit, consequenter interea poterit re aliena & fructibus illius frui. Contra est 2dò voluntariè damnificans alterum tenetur omni modo læsum dominum indemnem reddere: ergo non videtur rationi conveniens, ut innocens Dominus probabilissimo periculo rem suam non amplius recuperandi exponatur, ne malæ fidei possessor amittat pretium quod voluntariè ac scienter jam alteri tradidit, ut huic domino innocenti noceret, rem suam auferret, sibi que contra omne jus attribueret.

24 Respondet 3tò ad idem argumentum *Lugo de Restit. Disp. 17. sect. 2. num. 32.* licere hæc omnia comparanti Domino, interea tamen antequam ab hoc res sua repetatur, possessorem malæ fidei non esse obligatum ad rem immediatè restituendam Domino, si à fure recipere possit pretium. Rationem dat: Dominus attendit ad suam utilitatem solum, atque ideo utitur jure

suo, dum rem suam accipit: ille autem emptor etiam attendit ad utilitatem suam, ob quam non tenetur ob tantum damnum rem reddere immediatè domino suo, si ab hoc non expectatur; facta autem repetitione tenetur jam non abscondere nec occultare.

Sed contra est: malæ fidei possessor & ex injusta acceptione obligatus, tenetur etiam cum suo æquali damno procurare, ut res ablata ad suum Dominum perveniat, & hunc omnino indemnem reddere: ergo non habebit jus exponendi dominum innocentem probabilissimo periculo continuandi damni, ne ipse iniquus emptor jacturam pretii jam expensi patiatur.

Respondent 4. Nostrum argumentum pati manifestam retorsionem in re inventa, quam inventor in loco, ubi eam reperit, reponere potest. Respondeo: si inventor sit malæ fidei, & sciverit ad quem res illa spectet, & tamen illam animo pro se retinendi acceperit; neque licitum huic esse rem illam antiquo loco restituere, si videat maximum periculum eventurum domino ex eo, quòd probabilissimum sit, ad hunc rem talem non amplius perventuram esse.

Probatur vel confirmatur eadem nostra assertio 3tò. obligatio amittendi pretium pro re aliena scienter animo hanc retinendi expensum, non est improporcionata culpæ, quam malæ fidei emptor admisit: ex altera parte multum servit, ut ho-

cc mines

mines à coëmendis hujusmodi rebus furtivis absterreantur: ergo dabitur obligatio etiam cum jactura pretii rem ablatam restituendi suo Domino.

27 Respond. advers. neg. ant. quia alias sequeretur, emptorem male fidei obligatum esse ad rem immediate domino reddendam, licet certus sit, eam à fure restitutum iri. Sicut ergo in hoc casu rem furtivam potest furi reddere, eò quòd Dominus nullum damnum patitur: ita etiam poterit in altero casu, quia si dominus patitur damnum, hoc patitur ex culpa furis, non autem ex culpa emptoris.

Sed contra est: modò res ad dominum perveniat, sive per emptorem, sive per alium internuncium, qualis potest esse fur, Domino jam fuit satisfactum: ergo ille non exigit determinatè, ut ipse emptor domino per se restituat: justè tamen exigere potest, ne emptor male fidei scienter rem illam domino deferendam committat tali nuncio, de quo & emptori & Domino probabilissimum, si non omnino certum est, quòd non sit Domino restituenda, & hic non servandus indemnis. Hinc negatur, quòd tale damnum absque culpa emptoris eveniret Domino: culpabilis enim emptor erit, quòd talem infidelem nuncium elegerit.

28 Contra hæcenus stabilitam propositionem objiciunt adversarii primò: ex eo, quòd homines hac ratione magis absterreantur, nihil

probatur: ergo. Prob. ant. etiam sine hoc sufficienter homines absterrentur à coëmendis rebus furtivis à lege divina graviter prohibente: Dein à periculo, ne deferantur ad judicem, & præter jacturam pretii etiam multam pendere cogantur: quem autem ista non absterrent, neque absterrebunt cætera. Respond. cum rarissime tales fallaciae deferantur ad Judicem, eò quòd omni modo à suis Authoribus occultentur, ideo timor Judicis non videtur tam efficax frænum, quàm sit talis obligatio amittendi suum pretium & restituendi immediate domino rem ablatam.

Ob. 2. *Lugon. 37. loco cit. emptor* 29 male fidei non tenetur ratione rei acceptæ: nec ratione injustæ acceptionis: ergo &c. Prob. 1. memb. ante: bonæ fidei emptor non tenetur ratione rei acceptæ immediate etiam cum jactura sui pretii reddere rem Domino: ergo nec male fidei. Prob. conf. obligatio restituendi orta ex re accepta non pendet ex mala fide, sed ex ipsa re, quæ cognoscitur esse aliena: ergo. Prob. etiam 2. membrum. etiam si illa emptio fuerit mala fide facta: posteaquam autem illa fuerat retractata, jam non est de facto causa quòd Dominus careat illa sua re: prob. nec mediatè nec immediate in illam damnificationem influit: ergo non relinquit obligationem ex injusta acceptione. Prob. conf. injustus acceptor solum tenetur facere, ne Dominus ex sua acceptione ullum damnum patiatur:

tiatur: atqui nullum patitur, si emptionem retractat. R. neg. ant. in prob. 1. membri dico, valde controversum esse inter auctores, utrum non etiam emptor bonæ fidei, cognita veritate, teneatur rem immediatè domino restituere etiam cum iactura sui pretii: R. 2. ex hoc argumento ad summum inferri, obligationem immediatè restitutionis Domino faciendæ non oriri ex sola re accepta, sed partialiter etiam ex injusta acceptione. Hoc tamen interea transmissò, dico ex injusta acceptione illum esse obligatum. Nam licet illa emptio fuerit retractata, quia tamen modus illius summè præjudicat Domino rei, quem lædens emptor debet omni modo servare indemnem, ideo ab obligatione reparandi hoc damnum non erit immunis.

30 Dices: emptio rei talis à fure etiam mala fide facta, nequaquam damnificabat Dominum: prob. iste jam ab ipso fure priùs fuerat damnificatus: ergo si res emptæ restituitur furi, hæc eodem in statu erit, in quo fuerat, si nunquam emptæ fuisset, consequenter non obligabitur emptor ex injusta acceptione.

Conf. damnum ab initio fuerat Domino datum per furtum, & hoc completur à fure, dum hic non vult ablatum Domino restituere: ergo emptor erit deobligatus. Respond. n. ant. in hujus probatione con. ante: nego quòd Dominus damnificatus non fuerit ab ipso etiam Emptore, licet fur damnum

antea Domino intulerit. Quod sic probo: fur rem alteri injustè ablatam detinens infert injuriam & damnum Domino rei non solum tunc, quando primitus auferit, sed etiam, quamdiu apud se illam retinet: ergo etiam voluntariè emens rem furtivam, animo sibi retinendi, & continuans illam detinere, pariter damnificabit injustè Dominum, licet fur damnum domino antea intulerit. Prob. conf. emens & retinens mala fide rem alienam est simillimus furi, quando post primam ablationem continuat eadem mala fide possessionem: ergo licet fur antea damnificaverit dominum, ipse tamen emens adhuc damnificat.

Dices: licet emptor talis etiam damnificaverit dominum; hunc tamen non amplius damnificat, quando eam restituit furi: quia tunc reponit in statu pristino, in quo fuit, antequam ipse illam emeret. R. neg. quia reponendo rem in pristino statu exponit rem summo periculo, ne à fure retineatur, & non amplius redeat ad dominum, quem tamen ipse indemnem servare deberet ex titulo tum injustæ acceptionis, tum rei acceptæ.

Ad confirmationem repono, ex illa sequi, furem non obligari ad reparandum damnum ipsi domino, quando res furtiva apud eumentem existit, & ab hoc non restituitur, nam per retentionem istam etiam completur furtum. R. 2. Non obstante completionem ista ex parte furis, tamen in defectum huius ob-

Cc 2

liga-

ligatum iri emptorem, eò quòd tradendo rem furi, quem sciebat non redditurum, complendo huic furto injustè cooperatus fuerit.

31 Ob. 3. si ex stabulo furis extraxissem bovem Petri animo hunc retinendi, postea autem advertissem eundem in itinere causare periculum meo bovi, & hinc eundem dimissem certò redditurum ad stabulum furis, cui eripueram, ego non obligarer ad compensandum hunc bovem suo Domino, ergo neque in hoc casu. Resp. in hoc casu sublati bovis ego me haberem duntaxat permittive, quod an liceat alibi videbimus. Resp. 2. in hoc casu dimissione bovis averterem damnum proprium, primùm incurendum ex longiore possessione bovis: in altero autem tantùm repararem damnum, quod sponte mea & voluntariè jam subij, cum pretium volens ac sponte perfolverim furi; videtur autem dominus minus invitus, si ob evitandum novum malum ex rei suæ custodia exoriturum, res sua tradatur furi, quàm si hoc fiat ad reparandum damnum, quod alter jam subijit sponte, ac quidem ex intentione Domino nocendi.

Resp. 3. Hac ratione atque instantia ad summum probari, quòd talis emptor excusetur ab hoc onere restituendi rem immediatè Domino, si in continenti, & nulla morâ, moraliter loquendo, interpositâ rem mala fide comparatam restituat furi emptor, pœnitentiâ sui facti ductus. Ratio autem hujus posset

dari, quòd Dominus certior redditus de instantanea retentione, & illius succedente pœnitentiâ facti, nolit emptorem ad hoc obligare.

Ob. 4. Si talis emptor obligaretur ad rem immediatè Domino restituendam, ratio foret, quia rem furi reddendo, hanc poneret in statu deteriore: hoc autem non fieret, Prob. m. major est spes, quòd res à fure sit restituenda, quàm ab ipso emptore: ergo &c. prob. ant. fur restituendo rem Domino hujus solius damnum, non autem rei suæ jacturam patitur: emptor autem videt se spoliandum pretio suo: ergo &c. R. Emptorem posse considerari ut continentem malam fidem, & ut deponentem hanc malam fidem: si emptor igitur pergens esse in mala fide vellet retinere rem emptam, tunc res non esset in meliore statu, sed potius in deteriore, quàm fuerit apud furem; eò quòd juxta allatam in objectione rationem minor spes sit, quòd existens apud emptorem malæ fidei sit ab hoc restituenda; quàm si esset apud furem, qui reddendo rem suo domino nihil ex suis bonis amitteret, & hinc facilius ad rei restitutionem persuaderi posset. Si autem deponeret malam fidem, & rem immediatè Domino redderet, nequaquam poneret eam in statu, qui esset deterior, quàm in quo sit, quando denuo furi redditur; cum ergo ad rem Domino reddendam sit obligatus, & hoc facere omittat, hinc verum est, quòd rem talem in statu deponat,

qu

qui sit deterior illo, in quo res esset, si suo domino, prout juxta nos teneretur, immediatè restitueret. In forma resp. transf. M. dist. m. res non poneretur in deteriore statu etiam apud furem existens, si ponatur emptor adhuc continuare suam malam fidem & possessionem rei furtivæ, conc. si ponatur res existere apud emptorem, qui deposuit malam fidem, & statuit illam immediatè suo domino reddere: neg. m. & conf. major est spes, quòd res ad suum dominum sit reditura, si apud emptorem bonæ fidei & determinatum ad restitutionem existat: ergo iste status est melior altero.

33 Ob. 5. omnes admittunt, emptorem malæ fidei posse rem alienam reddere furi, si sciat illam certò fore restituendam suo Domino: ergo emptor non est obligatus ad rem Domino immediatè tradendam. R. con. ant. Dist. conf. non est obligatus ad rem immediatè Domino restituendam, si hoc omisso nihilominus reddat Dominum indemnem con. si hoc non fiat. neg.

34 Ob. 6. Fur est obligatus ad rem istam suo Domino reddendam: ergo etiam ad hanc ab emptore repetendam, ergo etiam hic erit obligatus ad eam furi reddendam. Respondeo Dist. ult. illatum: ergo emptor est obligatus ad rem furi tradendam, si sciat eundem non fore abufurum illà tradita: conc. si sciat

eundem hac abufurum esse in sui, & Domini, cujus damnum præcavere emptor talis debet, præjudicium, negatur: Etsi Petrus habeat jus petendi à me suum gladium, si tamen sciam illum abufurum gladiò reddito esse, occidendo alium, ego non potero istum eidem in talibus circumstantiis extradere.

Ob. 7. Licet res esset in meliore statu, quando maneret apud emptorem, ac forsitan est, quando retinetur à fure, ex hoc tamen non sequitur, quòd Domino immediatè debeat restitui, & non furi: prob. ant. melior status non debetur Domino absolute, sed tantum sub conditione, nisi scilicet emptor par aut notabile damnum patiat. R. n. ant. in prob. Dist. ant. melior status non debetur Domino, si nihilominus res certò ad Dominum suum sit reditura, & iste servandus sit indemnus, conc. si hæc aliàs non fierent, negatur.

Dices: talis Emptor non destruit hunc statum meliorem positivè, sed tantum non conservat: ad conservandum etiam nullo pacto, & nulla lege obligatur. Resp. cum quilibet injustè scienter alterum damnificans ex jure naturali obligetur servare læsum indemnem, & omne datum eidem damnum reparare: ideo, si hæc reparatio damni non obtineatur non conservato statu meliore, hic erit ab emptore conservandus.

Num futor ob confectos calceos teneatur totum valorem ablati corii, vel solum aliquam illius partem restituere?

37 **S**upposita sententiâ à ratione, & auctoritate valde probabili, quòd liceat etiam malæ fidei possessori rem furi reddere, ut se indemnem conservet; noster Sutor, qui confectos calceos accepto laboris sui salario furi restituit, ab omni obligatione compensandi damnum imunis apparet, nisi aliquis tueri velit amissionem salarii, nequaquam tantum damnum fuisse, ut futori licitam effecerit restitutionem alieni corii, ne illo carere debeat.

Cùm autem nobis probabilior videatur opinio obligans malæ fidei possessorem, ut rem alienam immediatè suo Domino restituat, hoc autem à futore omissum fuerit; ideo ulterior movetur quæstio, num delinquens noster futor teneatur in solidum, saltem in defectum furis nolentis compensare illatum Domino damnum, aut tantum ad partem damni domino illati compensandam.

Etiam si autem nequaquam opifex iste concurrerit ad actualem ablationem corii, quam ipso incio commissam supponimus; concurrat tamen ille ad injustam detentionem rei alienæ, quæ cum non minus sit injuriosa domino ac ipsa ablatio, hinc ad aliquam restitutionem & ipse obligatus videtur extra controversiam esse, cum cooperantes posi-

tivè ad damnum alterius, ad hujus etiam reparationem obligatos communis sententia Doctorum doceat.

Videtur autem sustinuisse officium participantis; licet enim de re ipsa, seu corio, nihil acceperit, vel retineat; participavit tamen de ipsa actione, seu retentione injusta, cùm ex corio conficiendo calceos causavit, ut vel omnino nunquam, vel non nisi difficillimè ablatum semel corium denuo suo Domino restituatur.

Dico primò, futor noster nequaquam obligatur ad reparandum damnum domino corii per hujus ablationem illatum ante ipsum furem: hinc si domino damnum fuerit compensatum, ad nihil futor obligari poterit. Ita S. Thom. 2. 2. q. 62. a. 6. ad 3. *Art. 7. ad 2.* Richard. in 4. d. 15. a. 5. q. 4. *Ibidem.* Sorus, Paludanus. Major, Sylvest. *verb. Restit. 3. quæ. 6.* Molina *trac. 2. tom. 3. poster. Disp. 737.* Layman *lib. 3. de Justit. trac. 2. cap. 6. n. 3.*

Prob. Etsi Sutor etiam damnum domino corii per hoc intulerit, fuit ille duntaxat causa secundaria, cùm ad ipsam ablationem omnino non concurrerit; ad retentionem autem concurrat supposita tantum determinatione furis ad retinendum ulterius corium, & ex jussu hujus inducente futorem, ut in sui gratiam confi-

conficiat ex corio calceos: taliter autem iubens vel suadens habetur pro causa principali damnificante, primo loco etiam ante executorem ad reparationem damni obligata, ita Authores superius citati apud Layman loco adducto. Accedit, quod confectio calcei fractio indifferens, ex se nequaquam damnificativa proximi sed ex intentione extrinsecus accedente damnosa Domino corii.

39 Dico 2. Probabilioribus nobis videri negativam & excusantem à restituendo toto valore ablati corii. Ita sentire videtur S. Thomas in 4. d. 15. q. 1. a. 5. ad 3. D. Antoninus, Paludanus, Richardus, Angel, Gabriel, Adrian, Sylvest. Navarrus, Lugo Disp. 29. num. 82. Tamburini l. 8. tract. 4. cap. 2. §. 8. n. 5. Sporer tract. 5. c. 3. n. 66. contra Molinam Disp. 736. Cajetanum, Sotum q. 7. a. 3. Rebellum, Medinam, Covarruviam, Dicastillo, Tannerum.

Prob. conclus. futor conficiendo calceos ex se insufficienter & solum partialiter cooperatur ad injustam ulteriorem retentionem ablati corii: præterea, si confectio calceorum, hoc est hunc suum influxum, etiam inhibuisset, nec ipsi alia similis causa in confectio calceorum successisset, adhuc à fure retineretur corium, nec damnum ex hac retentione proveniens omitteretur: ergo non obligatur ad totum damnum reparandum. Prob. cons. antec. enim ponitur in casu: in tali supposito futor duntaxat concurrat par-

tialiter, nec potest illi totum damnum ascribi: ergo non obligatur ad hoc totum reparandum. Prob. cons. obligatio restituendi commensuratur quantitati influxus in damnum præfuit: ergo si iste influxus est partialis tantum, & secundum se insufficientis ad damnum; non debet huius totius reparandi obligatio imponi futuri: prob. ant. causalitas & influxus in damnum est tota radix obligationis: ergo si influxus ex se fuit insufficientis, & ipso ablato, nullaque alia succedente causa tamen damnum fuisset secutum, non potest totius damni obligatio futuri imponi.

Conf. Si alicui causæ correspondeat quidem totus effectus, sed non totaliter, non potest illa obligari ad totalem illius reparationem: sed huic causæ non correspondet effectus, seu damnum totaliter: ergo &c. Prob. m. quando causa partialis ob suam imperfectionem indiget alia concausa, quam ipsa nec ponere, nec determinare potest ad concurrendum, tunc ei non correspondet effectus totaliter: sed futor noster est talis causa partialis: ergo &c. min. ob. constat ex superiore probatione, uti etiam ex eo, quod filius non debeat suum esse totaliter uni tantum suorum parentum, quia nullus ex istis est causa sufficiens sui esse.

Conf. 2. Si fur jam fuit fortissimis rationibus determinatus ad auferendum Domino corium, & futor levissimam quandam rationem ex se insufficientem, & contemptam à fure, adiecisset, v. g. ut ipse postea

postea habeat lucrum è confectis exinde calceis; juxta neminem futor foret obligatus ad totale damnum hoc reparandum: ergo modus influendi diversificat obligationem restituendi, licet ille ad totum damnum terminetur. Consequenter non solus defectus integritatis in causalitate attendi debet, ut quantitas damni determinetur.

Prob. eadem concl. 2. Sequeretur ex adversariorum opinione, me obligatum esse ad totum damnum reparandum, modò aliquem ad nocendum alteri jam antecederet plenissimè determinatum meo consilio permovissimè, ut citius vel alacrius istud damnum inferret. Sed hoc videtur esse falsum. Prob. 3. læsus non curat, utrùm damnum unâ horâ citius vel seriùs eidem inferatur: ergo non videtur velle me in tali casu obligare ad totum damnum reparandum.

Prob. 3. In praxi non solet tota restitutio deficientibus cæteris concusis à sola taliter influente causa exigì: ergo agnoscitur taliter tenuissimè influens non esse obligatus ad totale damnum reparandum.

Prob. 4. Sequeretur, quemlibet gregarium militem esse obligatum ad reparandum totum damnum, quod integer exercitus ipso cooperante alicui civitati injustè intulit.

40 Ob. 1. Sequeretur, quòd Petrus non obligaretur ad totum damnum

reparandum, quod ille cum Paulo, diripiendo ædes Joannis, huic intulerat, quia ille solus fuit insufficientis, & non potuisset hoc damnum inferre, nisi adjutus à Paulo. R. n. seq. tunc enim solum juxta nos non datur obligatio integrè restituendi, quando sine ejus cooperatione, & nulla alia causâ superadita effectus tamen fieret: in casu autem objectionis Petrus ita cum Paulo influit, ut sine illius cooperatione, & nullo alio adjuvante Paulum, expilatio non fuisset facta: ergo inter utrumque casum est disparitas.

Dices: gratis dicitur, necessarium esse ad obligationem reparandi totum damnum, ut effectus seu damnum non fieret subtrahendo influxu causæ partialis: ergo &c. R. neg. quando enim singulæ causæ non quidem possunt causare damnum, interea tamen non impediunt, cum tamen possent; & effectus sine illis non fieret; tunc si non impediunt subtrahendo suum concursum, effectus singulis totaliter jure merito ascribitur, quia singulæ causæ partiales tunc æquivalent totalibus, & patiens damnum de qualibet tali particulari causâ potest conqueri, ac si illa sola esset, cum æquè potuerit impedire effectum, ac si fuisset causa totalis, quam etiam à multis aliis requisitis dependere non ignoramus.

S. IV.

An futor neque ad partialem refusionem Domino pro ablato corio faciendam obligetur?

- 42 **D**ico 1. Si futor ex inculpabili ignorantia, & bona fide putavit, se nullam injuriam inferre domino ablati corii, licet ex illo desideratos calceos conficeret, eundem ab omni obligatione immunem futurum. Prob. non tenetur ex re accepta, cum calceos ponatur restituisse furi: nec ex injusta acceptatione, eo ipso, quod ob ignorantiam inculpabilem, & bonam fidem non intenderit ullam formalem injuriam inferre Domino ablati corii.
- 43 **D**ico 2. si noster futor non sine suo respectu magno incommodo, damno, aut praedicio corium sibi a fure traditum restituere Domino poterat, ex eo praecise, quod hoc e manibus furis non eripuerit, non peccavit contra justitiam, aut charitatem: ratio primi est, quia extra contractum & officium non tenetur aliquis in talibus circumstantiis procurare alterius bonum, & damnum ab aliis ei illatum avertere. Ratio secundi est, quod charitas non obliget, ut aliquis cum magno suo incommodo, & propriarum rerum

damno impediatur damnum, alteri a tertio inferendum.

Dico 3. Etsi futor nullum incommodum aut praediciam ex restitutione corii, Domino suo facta, incurrisset: non videtur tamen fuisse ex justitia obligatus, ut oblatum a fure corium acciperet, & acceptum suo Domino restitueret; sed ad summum contra charitatem peccasse. ratio est, quod ex nullo capite haec obligatio justitiae deduci possit, quod ego positive alterius bonum procurare, aut avertere malum debeam; toti enim proximi mei juri satisfacio, quando ejusdem malum non procuro; sed non proprie possum dici hoc procurare, si illud tantum permittam, quod fit, si rem illi ablatam in manibus furis relinquam.

Tota itaque, & maxima controversia eo devolvitur, utrum ad nihil teneatur noster futor, etsi mala fide hos calceos ex furtivo corio confecerit: placet utriusque tam affirmantis, quam negantis opinionis argumenta in medium proferre.

Rationes Excusantium futorem.

- 45 **P**ro immunitate a restitutione videntur stare omnes illi auctores qui asserunt, nre ad nullam restitutionem obligatum esse, si aliquem, qui injustum damnum alteri inferre firmissime jam decreverat,

consilio vel hortatu in suo proposito confirmaverim. ita dicuntur sentire D. Thomas 2. 2. q. 62. a. 7. & in 4. d. 15. q. 1. a. 5. quest. ult. Paludanus q. 2. a. 5. ibidem D. Antonin. p. 2. c. 12. §. 12. Adrianus. Sylvest. Navar-

Navarrus. Lessius *lib. 2. c. 13. dub. 2. n. 6.* Saa *verbo restit. n. 39.* Laym. *lib. 3. de Just. tract. 2. cap. 5. n. 5.* ex hoc principio formamus sequens argumentum. Qui hortatur alterum jam antea firmiter inclinatum & determinatum ad damnum alicui inferendum, ita ut etiam absque hortatu suo, ac aliorum, qui illi succederent in adhortando, id ipsum damnum intulisset, non obligatur juxta citatos auctores ad restituendum, eo quod non fuerit efficax causa illati taliter damni: atqui etiam noster Tutor non fuerat efficax causa injuste ulterioris detentionis: ergo nec iste obligabitur. Prob. m. fur retinisset corium vel saltem non restituisset domino, licet ex illo calcei non forent confecti, quia vel illud vendidisset, vel alios in usus applicasset.

Conf. confectio calceorum tutor multo minus in retentionem ablati corii insuit, quam consulens, aut hortans ad illius ulteriorem retentionem: ergo si hic excusatur, etiam tutor. Prob. ant. confectio calceorum videtur de se esse quid indifferens ad hoc, ut fur illis utatur, vel non.

Conf. 2. Si meum consilium nihil contulit ad ipsam substantiam furti, sed ad solum modum, aut ad alias circumstantias speciale damnum in bonis fortunæ neutiquam inferentes: v. g. si consului, ut noctu, hodie potius, quam cras furetur, & fur ad substantiam furti non fuit à meo consilio permotus, sed

ad solum modum: ad nihil juxta auctores obligor; ergo si etiam tutor conficiendo calceos non concurrat ad ipsam substantiam ulterioris detentionis, sed ad modum solum, ut scilicet ad hunc potius, quam alium finem corium, quod fur jam antea dimittere volebat, applicaret, etiam excusatus à restitutione erit. Quorum omnium ulterior ratio est; quod talis cooperatio sit tantum quasi conditionata; & ex supposito, quod alter non sit à sua malitia desiturus, hinc in actu secundo non fuit efficax, & in effectu causa dati damni.

Secunda ratio ita proponitur: ille ⁴⁶ non tenetur, cujus cooperatio non influxit formaliter in effectum, sed ad hunc se habet duntaxat materialiter: atqui confectio calceorum materialiter solum influxit: Prob. m. illa ablata & nulla alia substituta, à fure nihilominus retentum fuisse corium: ergo &c. Deinde juxta Busenbaum *Art. 3. de charitate*: materialiter cooperamur alterius peccato, quando solum subministramus materiam, facultatem peccandi; vel exhibemus objectum; & hæc materialis cooperatio juxta prælaudatum Doctorem est licita, si nostrum opus vel cooperatio sit secundum se bona, vel saltem indifferens: 2. si bona intentione & rationabili ex causa fiat, & non ut juvetur alter peccare. 3. si alterius peccatum impedire nequeas, aut saltem non tenearis: atqui hæc omnia concurrunt in nostro tutore: Prob. m. calcei sunt tantum mate-

ria, quos gestando peccat fur: ipsorum autem consecutio est secundum se indifferens; & fit intentione obtinendæ mercedis ad futoris, & ipsius familiam sustentandam necessariæ. Et denique clarè videt futor, se non posse impedire omissionem restitutionis debitæ, cum fur calceos à se non consecutos curaret fieri ab aliis furti sui ignaris, vel corium esset venditurus: ergo &c. huc quadrat, quæ docet Iusung. tr. 3. num. 117. Non scilicet peccaturum, qui die vetito in civitate catholica apponit carnes alicui, qui nihilominus aliàs eas certò esset comesturus, eò quòd apponens nec inducat, nec determinet ad illud peccatum, sed tantum determinet ad individuum hujus materiæ præ illa, in quo non reperitur ulla moraliter distincta malitia. Sanchez, Navarr. Lessius, Bonnac. Diana p. 5. t. 7. R. 99. etiam tradunt non peccare vendentem ornamenta puellæ per illa sollicitaturæ alios ad peccatum: quia hæc venditio est indifferens & remotè se habet ad peccatum: & si iste non venderet, alii essent vendituri.

47 Tertio: si futor non omnino certus est, quòd fur Domino corium tamen non restituisset, licet ex hoc calceos non consecerit; ad minimum de hoc prudenter dubitat: ergo non tenebitur: prob. conf. si prudenter dubitat, & magis inclinat ad hanc partem, quòd tamen non restituisset corium, etiam dubitat, utrum ipse damnum intulerit

domino consecutione calceorum: sed si de hoc dubitat, non tenetur: prob. m. in dubio num læserit jus alterius effectivè, nemo tenetur: quia in dubio melior est conditio possidentis. Hinc D. Thomas in presenti quæst. 62. art. 7. in fine corp. ait: tunc solum tenetur Consiliarius ad restitutionem, quando probabiliter estimari potest, quòd ex hujusmodi causis fuerit injusta acceptio subsecuta. Hoc ipsum, quòd scilicet in dubio, alterius jus efficaciter læserim, non teneat, defendunt Diana, Sylvester verbo restitut. 3. q. 6. Henriquez, Rebellus, Sayrus, Tabien.

Quartò unica ratio, ob quam futor peccarit contra justitiam, & hinc obligatus ad restitutionem esse possit, videtur esse, quòd Dominus corii meritò rationabiliter invitatus sit, eò quòd futor ex corio ad se pertinente conseciat calceos pro fute: hæc ratio nulla est. Prob. m. futor prudentissimè potest supponere, dominum in his circumstantiis non graviter invitum fore: scit enim Dominus, se probabilissimè corium non amplius esse accepturum: aut si furem sui furti panitere contingeret, posse hunc pecunias sibi restituere loco ablati corii: ex altera parte etiam domino notum est: plures dari futores, qui cum furti commissi sint inscii, certò certius consecuturi sint calceos, si iste recusaverit: ergo prudenter præsumit futor, Dominum non esse invitum: hinc à peccato etiam usurarii scriba excusatur, qui in scribendis nudis rationibus usurarium

rium adiuvat, quia hæc supponuntur; insuper mutuarius non est ad illa invitus: ergo &c.

Rationes obligantium futorem ad restitutionem.

49 **P**rima: confectio calcei scienter & mala fide à futore attentata verè læsit jus domini, & hic potuit obligare, imò acty obligavit futorem ad omissionem illius: ergo peccavit contra iustitiam: sed peccans contra iustitiam, tenetur ad restitutionem: ergo, Resp. potest, con. vel dist. ant. verè læsit domini jus affectivè ac intentionaliter, trans. effectivè, ac à parte rei, neg. ant. & dist. conf. ergo tenetur, si effectivè læserit jus domini, conc. si affectivè duntaxat læsit: neg.

Urgent: si à jure Domini Sutor fuerat prohibitus à confectio calcei, & damno per hanc illato, tunc etiam obligatur ad restitutionem, & reparationem hujus damni: probant: idem jus, quod prohibet inferri alicui damnum, jubet, ut hoc iterum reparetur: ergo si futore à Jure Domini prohibitus fuit ab hac actione, etiam tenebitur ad reparationem R. neg. ant. in prob. dist. ant. idem jus etiam præcipit reparationem damni, si hoc efficaciter fuerit illatum per actionem prohibitam: conc. si nullum damnum fuerit efficaciter illatum, neg.

50 **S**ecunda: actio futoris fuit injuriosa, seu intrinsicè mala: sed talis producit obligationem restituendi: ergo. maj. prob. futore agnovit, quòd conficiendo calceos ex alieno sorio injuriam inferat Domino.

Ad hanc objectionem similis datae ad priora argumenta Responso subjungitur: disting. scilicet Major: actio futoris fuit injuriosa domino affectivè: conc. fuit etiam effectivè: neg. M. & dist. minor: actio effectivè injuriosa producit obligationem restituendi: con. etiam affectivè tantum injuriosa: neg. m. & cons.

Tertia: futore non excusatur ex eo, quòd alius ignarus furti loco sui confecisset calceos: ergo &c. Prob. ant. si ego occidi Paulum, non excusor, quòd eum alius loco mei occidisset. Resp. non dici à Patronis prioris sententiæ, quòd ob hanc rationem excusetur,

Quarta: quicumque ad alterius 52 damnum per formalem injuriam concurrat, ita ut hoc ab ejus operatione physicè aut moraliter dependeat, tenetur ad illud reparandum: sed futore &c. ergo &c. Prob. m. fur confectis calceis utitur, & sic utens non restituit. Ergo. &c.

Resp. Qui concurrat absolute, efficaciter, & actione de se ad tale non indifferente; ille tenetur, con. qui conditionatè tantum ineffaciter, & actione de se indifferente concurrat, neg. Secundò negamus suppositum, quòd formalem injuriam in Dominum ablati corii Sutor noster committat: innumus enim supe-

Partis I. Casus XVII. De re aliena à bona fidei &c. 213
superius, ipsum Dominum non confessionem in istis circumstantiis
se rationabiliter graviter ad hanc invitum.

CASUS XVII.

De re aliena à bonæ fidei possessore cum jactura pretii suo Domino restituenda.

Titius à fure bona fide emit equum, quem postea intelligit esse Caij. Sed ita res comparata est, ut vel Titius jacturam pretii facere debeat, si equum restituat Cajo (eò quòd statim fur aufragiturus sciat) vel Caius jacturam equi, si Titius rescisso contractu à fure pretium repetat reddito eidem equo.

Q. Quidnam in hoc casu Titio nostro faciendum?

SYNOPSIS.

§. I.

Utrum possessor bonæ fidei ut pretium suum aliàs non obtinibile recipiat, possit permittere, ut fur rem venditam denuo recipiat?

1. Responsio est affirmativa.

§. II.

Proponuntur fundamenta, ob qua res bona fide empta à possessore etiam positivè furi reddi possit?

2. R atio 1. est, Quia ad amissionem sui pretii à domino obligari nequit.	alienativa, aut deteriorativa.
3. Et quia rem inventam priore in loco deponere potest.	6. Fuitque ob hoc contractus rescindibilis ante rem alienam Emptori traditam.
4. Instantia à bove cornupeta ex Lugone desumpta.	7. Potissima autem illorum ratio est negativa.
5. Restitutio talis non est destructiva,	8. Et juxta Haunoldum jus furis ad rem sibi denuo reddendam.

D d 3

§. III.